

Dr. A. M a h r. **Das vorgeschichtliche Hallstatt, zugleich Führer durch die Hallstattsammlung des Naturhistorischen Museums in Wien.** Veröffentlichungen des Vereines der Freunde des Naturhist. Museum, H. 8—12. Wien 1925, str. 67, z 11 ryc. 8-ka mała.

Na dokładne i odpowiadające potrzebom współczesnym opracowanie cmentarzysk i zabytków górniczych w Hallstatt czeka prehistorja europejska wciąż jeszcze. Braku tego nie usunęła rozprawa ś. p. prof. M. H o e r n e s a, już po zgonie autora wydana, tem więcej, że dawne odkrycia winny koniecznie, o ile możliwości, być zrewidowane i zrekonstruowane przez systematyczne, na nowo podjęte badania terenowe, które, jeżeli wykażą szczęśliwe wyniki, mogą się stać u motywowaną podstawą klasyfikacji, charakterystyki i podziału chronologicznego tak bogatych zabytków, zwłaszcza grobowych, które nadały nazwę starszemu okresowi epoki żelaznej. Zanim podejmie któryś z prehistoryków austriackich ową niezmiernie doniosłą, interesującą i zaszczytną pracę, dobrze się stało, że tymczasem posiadliśmy popularną, wzorową publikację o Hallstatt przedhistorycznym, która wyszła z pod pióra doskonałego znawcy pradziejów niemieckich krajów austriackich. Jest to zarazem też rodzaj przewodnika po terenie archeologicznym w Hallstatt, jakoteż dziale halsztackim wiedeńskiego muzeum przyrodniczego, którego jest autor kustoszem. Tekst objaśniający dobrze dobrane i wykonane ilustracje.

Po ciekawym wywodzie lingwistycznym o pochodzeniu trackiem słowa *Hall*, oznaczającego *sól*, które spotyka się też na Rusi czerwonej (Halicz) i w Rosji środkowej (Galicz i Soligalicz), przechodzi autor do omówienia znalezionych w Hallstatt zabytków neolitycznych i z epoki brązu, których atoli niepodobna związać z kopalnictwem soli. Prace górnicze planowe, które zyskały dla Hallstatt i okolicy bogate źródła dobrobytu i ożywiły ruch jarmarczny, ściągający wyroby odległego Południa i dalekiej Północy, dają się stwierdzić dopiero z początkiem epoki żelaznej, z której posiada Hallstatt coraz liczniejsze groby i ślady osad. Starszy okres znamionują groby ciałoopalne z nader bogatym inwentarzem, złożonym z wyrobów brązowych i żelaznych. Na ten okres przypada eksploatacja złoża solnych sposobem górniczym, przy zagłębianiu się w warstwy chodnikami ukośnemi, kilkaset metrów niejednokrotnie długości. Młodszy okres charakteryzują groby szkieletove z uboższymi dodatkami metalowemi. Zmienił się też sposób eksploatacji soli, która dobywana jako roztwór wodny poddawana była warzelnictwu. Dokładnemu opisowi zabytków tych dwu okresów i trybowi życia

ówczesnej ludności górniczej w Hallstatt poświęcił autor przeważną część swej ciekawej książeczki. Zupełnie wyraźną przerwę pomiędzy iliryjskiem osadnictwem halsztackiem a lateńskiem słusznie podkreśla autor, przypuszczając zbrojne natarcie szczepu celtyckiego na wschodnio-alpejskie rubieże. Przeważnie też grobów wojowników celtyckich dostarczyło cmentarzysko na Hallberg, dające się datować około 400 przed Chr. Druga, mniej jednak wyraźna przerwa w zamieszkanju, a raczej w opanowaniu kopalń solnych w Hallstatt daje się zauważyć pomiędzy okresem późnolateńskim a rzymskim, w którym dalej można śledzić warzelnictwo soli. Z wczesnego średniowiecza niema w samej miejscowości Hallstatt prawie żadnych znalezisk. Niedaleko wszelako odkryte cmentarzyska słowiańskie z IX w. nasuwają myśli o używaniu żup solnych przez Słowian.

Oryginalnie pojętą i przejrzystą tabelkę chronologiczną podał autor na str. 44. Wzbudza też zaciekawienie próba wykazania zależności faz rozwoju i intensywności oraz przerw w górnictwie solnym od wybitnych zmian klimatycznych. Mianowicie wzmoczenie się suchości klimatu w okresie wczesno-halsztackim umożliwiło eksploatację szybową złoża solnych, następujące zas okresy wilgotne zniewoliły do ograniczenia się do warzelnictwa rozczyunu solnego, czerpanego z bardzo licznie wydostających się na powierzchnię zboczy górskich źródeł solnych.

Z niemałym zaiste pożytkiem i prawdziwą przyjemnością czyta się dziełko dr. M a h r a, zaokrąglające nasze dotychczasowe wiadomości o perle Alp austriackich, o przeddziejowem Hallstatt.

W. A.